

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА:

ЕКСПЕРТНЕ БАЧЕННЯ

Стратегія розвитку підприємництва (далі – Стратегія) має на меті сформулювати **бачення бажаного майбутнього стану підприємницького сектору в Україні**, а також визначити **основні напрями (курс) державної політики** для його досягнення. На основі такого бачення сформульовано стратегічні цілі, які задають вектори дій та **«точки» зосередження суспільних ресурсів і зусиль**.

Стратегія ґрунтується на визнанні **суспільно важливої ролі підприємництва в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни**, оскільки підприємницькі структури створюють найбільшу частку доданої вартості, задовольняють попит на переважну більшість товарів і послуг, а також створюють найбільшу кількість робочих місць для громадян.

Стратегія враховує унікальну роль кожного сегмента підприємництва в соціально-економічному житті країни та необхідність їх збалансованого розвитку. Такий підхід сприятиме формуванню сталих ланцюгів створення доданої вартості, в які включені малі, середні та великі підприємства, що взаємодіють між собою на засадах **рівноправного партнерства та добросовісної конкуренції**.

Значна увага в Стратегії приділена **стимулюванню розвитку малих і середніх підприємств (МСП)** та **формуванню умов для започаткування нового бізнесу**. Конкурентоспроможність МСП та поява нових підприємств формують потенціал для майбутнього економічного зростання. Вони також є передумовою для позитивних структурних змін в економіці, за яких традиційні сектори із застарілими

технологіями скорочуються або трансформуються, і з'являються нові сектори, що базуються на інтенсивному використанні знань та впровадженні інновацій.

Стратегія визначає **загальні рамки суспільної політики сприяння розвитку підприємництва** у тих сферах, де неспроможними є ринкові механізми саморегулювання або для інтенсифікації окремих процесів потрібне державне втручання. Таким чином, Стратегія передбачає **раціональне поєднання ринкових і державних механізмів регулювання**. Необхідною умовою успішної реалізації Стратегії є створення базових умов для розвитку підприємництва, таких як:

- макроекономічна стабільність;
- захищеність прав власності;
- конкурентне середовище;
- розвинена фізична інфраструктура;
- політична стабільність;
- ефективність державного регулювання економіки.

Стратегія враховує **зобов'язання України за міжнародними договорами**, які обумовлюють пріоритети і завдання державної політики у сфері розвитку підприємництва (див. **Додаток 1**). В частині сприяння розвитку малого підприємництва враховано принципи Акту про малий бізнес для Європи, які є актуальними для України і обов'язковість застосування яких передбачена положеннями Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС (див. **Додаток 2**).

Стратегія розвитку підприємництва: експертне бачення

Авторський колектив: Любомир Чорній, Наталія Балдич,
к. держ. упр., Наталія Ходько,
к. соц. н., Ярослав Глібіщук.

Коректура: Надія Басенко
Дизайн і верстка: Олександр Безобчук

Пропонований документ містить експертне бачення стратегії розвитку підприємництва в Україні. Його підготовлено за результатами докладного аналізу актуального стану всіх сегментів вітчизняного підприємництва – великих, середніх, малих і мікропідприємств, а також фізичних осіб-підприємців.

Документ визначає стратегічні цілі і пріоритети політики у сфері розвитку підприємництва, а також пропонує інструменти її впровадження. Його адресовано активістам нових

політичних партій та підприємницьких об'єднань, державним службовцям, експертам і дослідникам у сфері розвитку підприємництва, науковцям.

Документ підготовано Центром громадської експертизи (ЦГЕ) за підтримки Представництва Фонду Фрідріха Науманна в Україні (Представництво ФФН в Україні). Окремі думки, висловлені у цьому документі, відображають особисте бачення авторів і можуть не відповідати офіційній позиції Представництва ФФН в Україні.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ПІДХОДИ

Логіка побудови

Стратегія розвитку підприємництва (надалі – Стратегія) включає п'ять основних компонентів: аналіз наявних проблем у розвитку підприємництва (1), визначення на цій основі потреб різних сегментів бізнесу (2), формування стратегічного бачення, стратегічних цілей і пріоритетів (3), визначення операційних завдань та інструментів підтримки підприємництва (4), формулювання очікуваних результатів та цільових показників для їх вимірювання (5) (Схема 1).

Кожен з представлених компонентів описує окремі аспекти Стратегії. Подані в такому взаємозв'язку, вони формують цілісну картину необхідних заходів втручання для досягнення окреслених стратегічного бачення та стратегічних цілей.

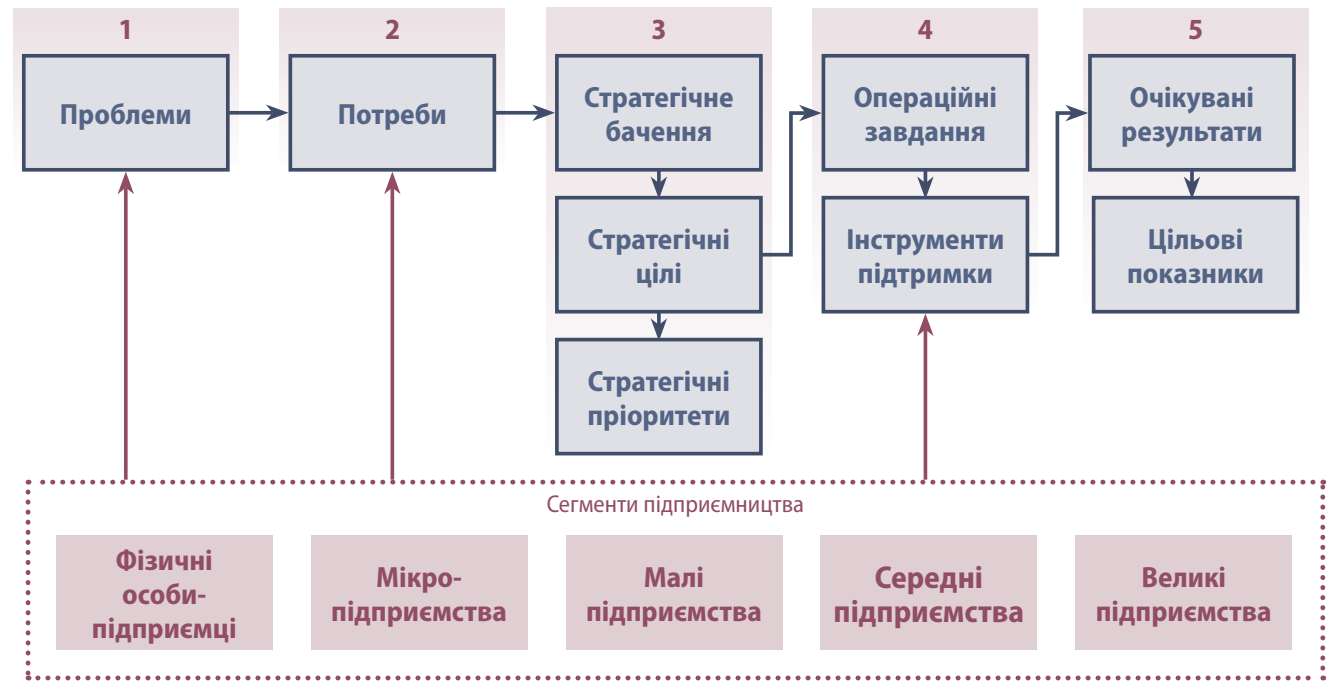
Гармонізація

Стратегія розроблена з урахуванням загальнови-знаних принципів і підходів у сфері сприяння розвитку підприємництва, зокрема:

- Керівництва з розроблення та впровадження політики у сфері підприємництва¹;
- Акту про малий бізнес для Європи;
- Європейської хартії малих підприємств.

При розробці Стратегії враховано зобов'язання України згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

Схема 1. Логічно-структурна схема Стратегії

членами (в частині принципів надання державної допомоги, розвитку конкуренції, зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання), а також в рамках угод про членство в Світовій організації торгівлі.

Диференціація

Проаналізовано основні показники та особливості функціонування, узагальнено проблеми та перешкоди

для розвитку різних сегментів підприємництва: фізичних осіб-підприємців, мікро-, малого, середнього та великого². На цій основі запропоновано диференційовані заходи та інструменти підтримки з урахуванням потреб кожного із сегментів.

Сформовано базові припущення про динаміку розвитку кожного сегменту підприємництва та розроблено цільовий прогноз їхнього стану в 2020 році.

¹ Конференція ООН з торгівлі та розвитку – UNCTAD, Entrepreneurship Policy Framework and Implementation Guidance (<http://unctad.org>).

² Згідно з Господарським кодексом України мікропідприємства входять в категорію малих підприємств. Натомість у Стратегії мікро- і малі підприємства розглядаються окремо, що пояснюється прагненням сформувати більш сфокусовану на окремі сегменти підприємництва політику.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ПІДХОДИ

Основні припущення

В Стратегії зроблено такі припущення щодо динаміки розвитку різних сегментів підприємництва:

- пріоритетний розвиток (найбільше зростання доданої вартості і продуктивності праці) середнього підприємництва як основного рушія національної економіки;
- часткове відновлення великого бізнесу внаслідок виходу України з рецесії, але із «стримаюю» модернізацією виробництва;
- зростання зайнятості на мікро- та малих підприємствах;
- зростання продуктивності праці в усіх сегментах підприємств;
- зростання кількості всіх типів підприємств на тлі зменшення чисельності фізичних осіб-підприємців завдяки скороченню частки «оптимізаторів податків»;
- вірогідне ухвалення змін до чинного законодавства в частині визначення пов'язаних підприємств (для розрахунку розміру підприємства), що призведе до зміни структури підприємництва;

- збільшення частки прибуткових підприємств в усіх сегментах підприємництва.

Впровадження

Стратегія пропонує базовий перелік інструментів підтримки для різних сегментів підприємництва. Інструменти підтримки стосуються різних сфер політики, а тому ефективність їх застосування залежить від роботи різних органів та агентств публічного сектору, між якими має бути налагоджено координацію.

Значна частина заходів Стратегії має бути імплементована інституціями приватного сектору, зокрема саморегульвними організаціями, бізнес-об'єднаннями та іншими інституціями громадянського суспільства.

Відстеження стану

Стратегія пропонує низку цільових показників, за якими буде здійснюватися моніторинг стану розвитку підприємництва та успішності реалізації Стратегії.

Цільові показники гармонізовані із стратегічними цілями та індикаторами їх досягнення в ЄС.

Для оцінки якості бізнес-клімату передбачається відстежувати рівень «виживання» суб'єктів підприємництва у перший і п'ятий рік після реєстрації, а також динаміку їх припинення.

Динамічність розвитку малого і середнього підприємництва планується відстежувати за часткою суб'єктів з кількістю зайнятих більше 10 осіб, а також швидкозростаючих суб'єктів підприємництва.

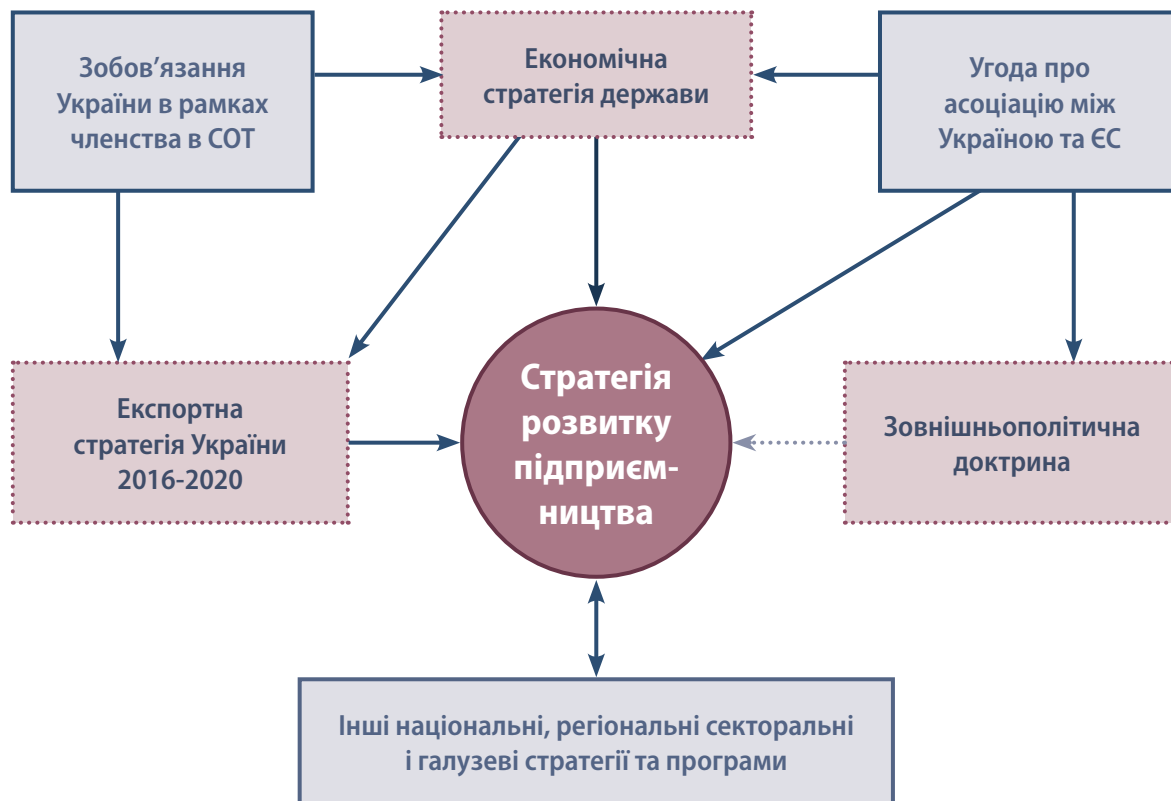
Оцінку рівня доступності фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання передбачається здійснювати на основі показника щодо частки мікрокредитів у загальному обсязі наданих кредитів, а також рівня задоволення заявок на отримання кредитів.

Значна увага приділяється моніторингу інноваційної активності суб'єктів підприємництва як головного чинника забезпечення конкурентоспроможності українських компаній на світовому ринку.

Для відстеження стану розвитку підприємництва за запропонованими цільовими індикаторами необхідно розширити програму статистичних спостережень Державної служби статистики України та Національного банку України.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНИХ І ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ

Схема 2. Стратегія розвитку підприємництва в контексті зовнішньоекономічних і зовнішньополітичних зобов'язань України¹

Оскільки Стратегія має широкий спектр завдань, вона тісно переплітається з багатьма стратегічними і програмними документами в інших сферах публічної політики. Це обумовлює потребу в узгодженій реалізації таких документів для забезпечення динамічного розвитку національної економіки, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, реального запровадження інновацій, а також покращення добробуту громадян.

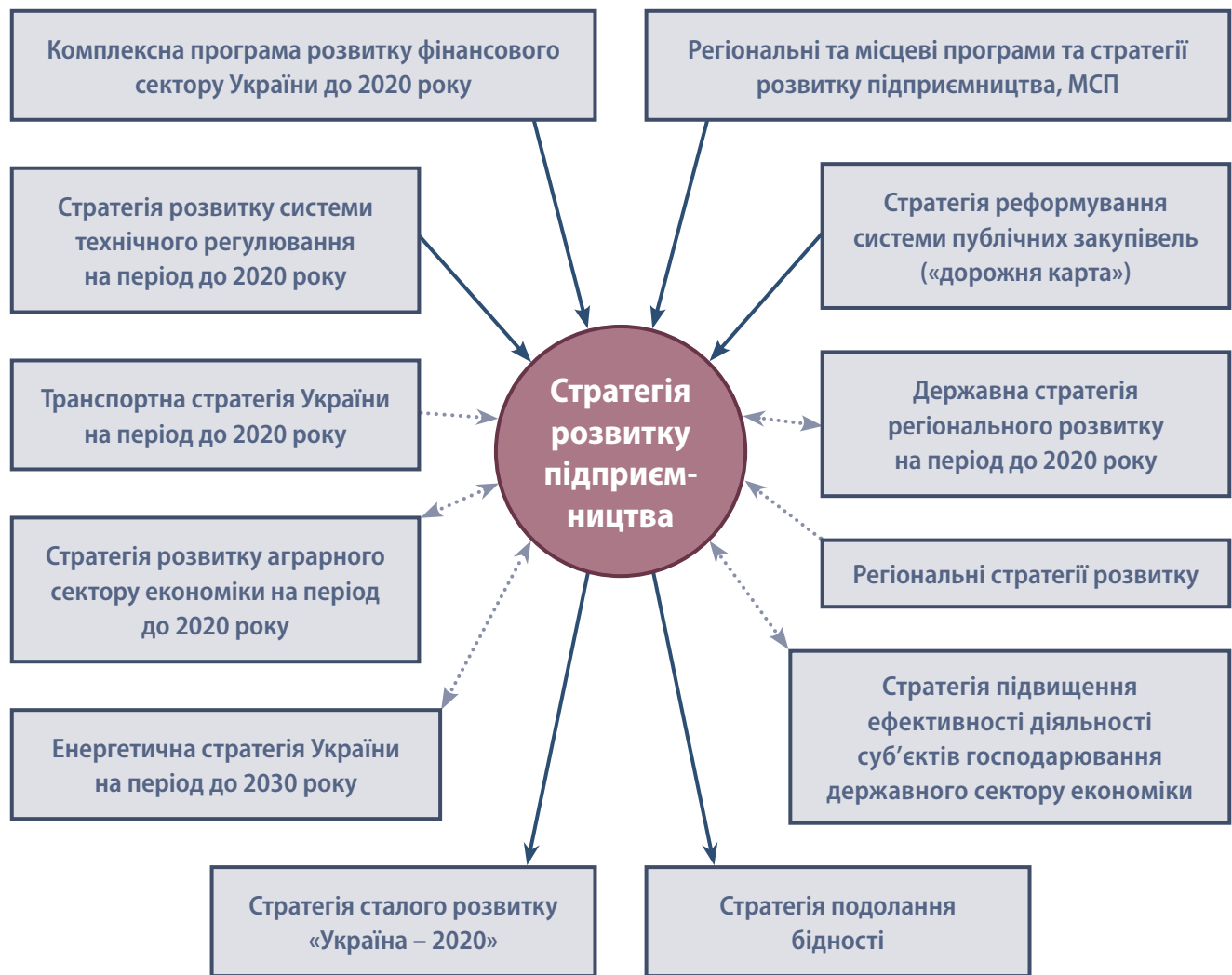
Стратегія розвитку підприємництва має враховувати цілі і завдання загальноєкономічної та експортної стратегії держави, які, у свою чергу, повинні ґрунтуватись на положеннях зовнішньополітичної доктрини. Зміст стратегії розвитку підприємництва повинен враховувати зобов'язання держави за Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, а також в рамках членства у Світовій організації торгівлі.

- – чинні стратегічні і програмні документи
- ▤ – стратегічні документи, які потребують розроблення чи існують у вигляді проектів
- – прямі односторонні зв'язки між стратегічними і програмними документами
- .-> – опосередковані односторонні зв'язки між стратегічними і програмними документами
- ↔ – прямі двосторонні зв'язки між стратегічними і програмними документами

¹ Попередній зміст Експортної стратегії України представлений у вигляді документа «Біла книга. Як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації. Пропозиції щодо сприяння розвитку українського експорту». Проект Експортної стратегії розробили експерти Інституту економічних досліджень та політичних консультацій та адвокатського об'єднання «Сергій Козьяков та Партнери» на замовлення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України за підтримки Western NIS Enterprise Fund.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНИХ І ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ

Схема 3. Стратегія розвитку підприємництва в системі державних стратегічних і програмних документів України

Стратегія розвитку підприємництва повинна узгоджуватися з іншими національними, регіональними секторальними та галузевими стратегіями і програмами. Це вимагає високої якості координації впровадження політики та управління процесами реалізації Стратегії з урахуванням пріоритетів і завдань держави в інших галузях і сферах державної політики.

Деякі національні стратегії і програми у інших сферах державної політики, а також регіональні (місцеві) програми і стратегії розвитку малого та середнього підприємництва прямо або опосередковано впливають на розвиток підприємництва. Їх результати і досягнення можуть становити вагомий внесок у виконання Стратегії розвитку підприємництва на національному рівні.

Досягнення цілей і концентрація на пріоритетах Стратегії розвитку підприємництва, з одного боку, впливає на можливості впровадження деяких секторальних та галузевих програм, а з іншого – залежить від стану реалізації таких програм. У свою чергу впровадження Стратегії розвитку підприємництва сприяє досягненню цілей і завдань, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», Стратегією подолання бідності та деякими іншими стратегічними і програмними документами.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА

Національні виміри розвитку підприємництва

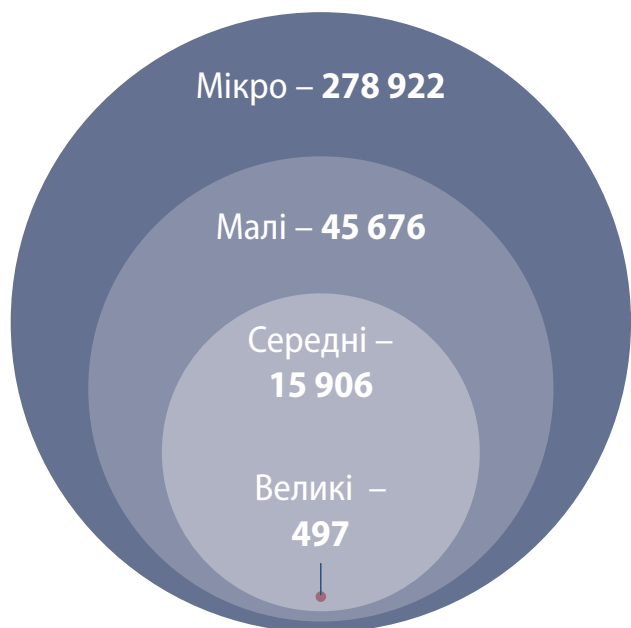
Суб'єкти господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність в Україні, включають в себе підприємства і фізичних осіб-підприємців (ФОП). Найчисельнішою категорією підприємств в Україні

є мікропідприємства¹ – їх нараховується близько 279 тис одиниць (більше 80%)² (див. **Діаграму 1**).

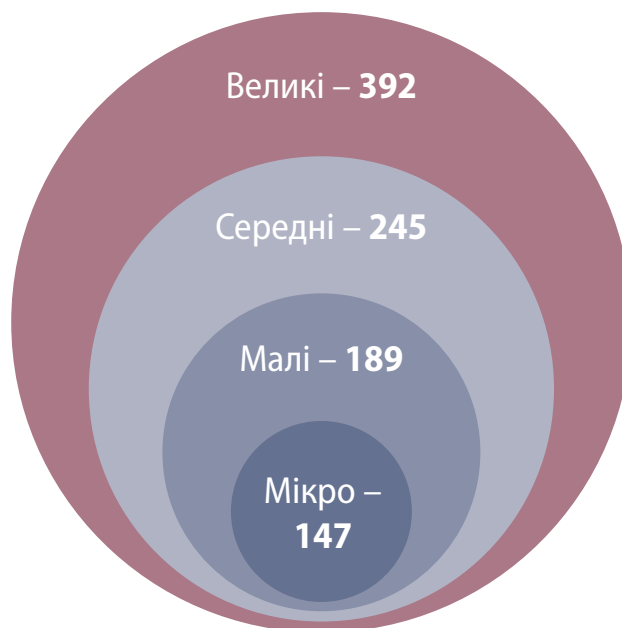
Продуктивність праці³ є найвищою на великих підприємствах – 392 тис грн на рік, що у 2,7 рази більше, ніж на мікропідприємствах (147 тис грн) (див. **Діаграму 2**).

Мікропідприємства, незважаючи на їхню значну чисельність, створюють найменше доданої вартості⁴, а середні і великі разом створюють більше 80% доданої вартості, хоча їхня частка в загальній кількості підприємств становить лише близько 5%. Внесок малих і мікропідприємств у сукупну додану вартість зростає

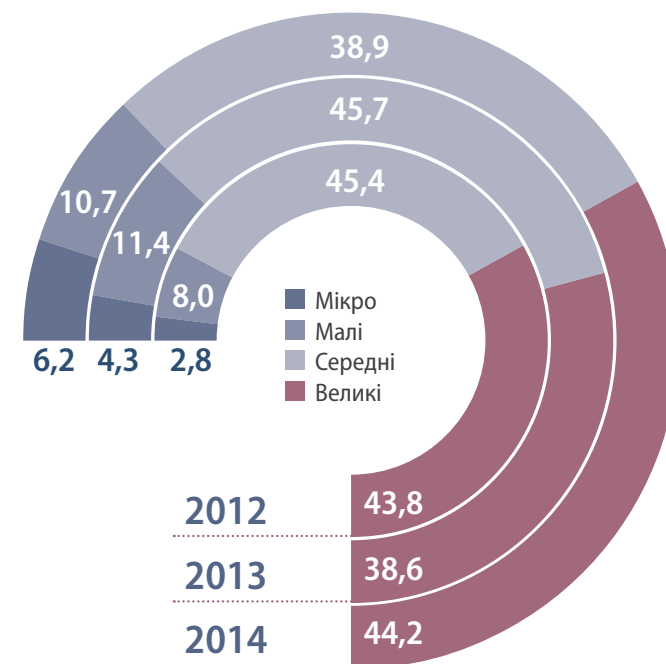
Діаграма 1.
Кількість підприємств у 2014 році, одиниць

Діаграма 2.
Продуктивність праці у 2014 році³, тис. грн*

Діаграма 3. Додана вартість підприємств у 2012–2014 роках, %*

¹ Малі підприємства за офіційною класифікацією включають мікропідприємства, однак для цілей Стратегії вони винесені за межі категорії малих, тобто вони розглядаються окремо від решти малих підприємств. Дані по підприємствах подано без урахування банків, бюджетних установ, а також підприємств на тимчасово окупованій території АР Крим, у т.ч. м.Севастополь, та зони проведення АТО.

² Тут і нижче дані по підприємствах наведені за даними Державної служби статистики України, по фізичних особах-підприємцях – за даними Державної фіскальної служби України.

³ Додана вартість у розрахунку на одного зайнятого.

⁴ Додана вартість обчислюється за витратами виробництва підприємств.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА

упродовж останніх трьох років, а внесок середніх і великих – скорочувався, при цьому найбільше падіння – за сегментом середніх підприємств (див. **Діаграму 3**).

Найбільш поширеною формою господарювання є ФОП. Ця форма підприємництва наявна в усіх типах населених пунктів і є важливою ланкою надання по-

слуг і надходження товарів до споживача. Натомість великі підприємства через специфіку організації виробництва присутні переважно в містах, де вони часто є містоутворюючими, через що створюється залежність добробуту громади від роботи цих підприємств. Більше 440 осіб на кожних 10 тис населення працюють

на великих підприємствах. Найбільша кількість зайнятих сконцентрована на середніх підприємствах – 628 осіб на кожних 10 тис осіб наявного населення; майже вдвічі менше зайнятих зосереджено на малих підприємствах і у фізичних осіб-підприємців, а найменше – на мікропідприємствах (див. **Діаграму 4**).

Діаграма 4. Число зайнятих і кількість суб'єктів господарювання у 2014 році, на 10 тис населення¹

¹ Без урахування банків, бюджетних установ, а також підприємств на тимчасово окупованій території АР Крим, у т. ч. м. Севастополь, та зони проведення АТО.

² Інформація подана щодо наявних ФОП, які мали дохід у відповідному році.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА

Показники динаміки кількості суб'єктів господарювання та зайнятості свідчать, що найбільш стійкими до погіршення макроекономічних умов є мікропідприємства (див. **Таблицю 1** і **Таблицю 2**). Чисельність ФОП скоротилася менше, ніж чисельність підприємств (окрім мікропідприємств). Кількість зайнятих у якості ФОП та їхніх найманих працівників теж мала тенденцію до скорочення, але не в таких масштабах, як великі і малі підприємства.

Динаміка представлених даних показує, що мікропідприємства найкраще адаптуються до погіршення макроекономічних умов. Водночас продуктивність праці на цих формах господарювання є низькою, а доданої вартості продукується найменше. Найменш гнучкими в умовах несприятливої макроекономічної ситуації є великі підприємства.

Технологічна модернізація і оптимізація виробничих процесів є однією з причин скорочення кількості зайнятих на великих підприємствах. Інші сегменти підприємництва мали б «поглинути» надлишок робочої сили, однак це не відбувається через макроекономічну нестабільність, складні економічні умови і тривалу рецесію в Україні.

Таблиця 1. Динаміка кількості суб'єктів господарювання у 2012–2014 роках, одиниць¹

	Великі	Середні	Малі	Мікро	ФОП ²
2012	698	20189	57587	286461	1120293
2013	659	18859	55332	318477	1126780
2014	497	15906	45676	278922	968756
2015	423	15202	43575	284240	н/д
	-39,4%	-24,7%	-24,3%	-0,8%	-13,5%

Таблиця 2. Динаміка кількості зайнятих на суб'єктах господарювання у 2012–2014 роках, тис осіб¹

	Великі	Середні	Малі	Мікро	ФОП ²
2012	2484	3144	1263	788	1762
2013	2384	3012	1215	795	1760
2014	1915	2697	963	724	1530
2015	1949	2516	871	697	н/д
	-21,5%	-20,0%	-31,0%	-11,5%	-13,2%

¹ Без урахування банків, бюджетних установ, а також підприємств на тимчасово окупованій території АР Крим, у т. ч. м. Севастополь, та зони проведення АТО.

² Інформація подана щодо наявних ФОП, які мали дохід у відповідному році.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА

Таблиця 3. **Визначальні характеристики та проблеми основних сегментів підприємництва**

Сегмент	Характеристики	Проблеми
Фізичні особи-підприємці	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розповсюдженість</i>: найрозповсюдженіша форма господарювання • <i>Географія</i>: присутні в усіх регіонах і типах населених пунктів • <i>Зайнятість</i>: переважають самозайняті без найманих працівників (82%) • <i>Переважна сфера діяльності</i>: торгівля і послуги 	<ul style="list-style-type: none"> • Фіктивне підприємництво задля оптимізації оподаткування • Відсутні стимули до зростання бізнесу (спрощена система оподаткування не стимулює до зростання) • Недостатність знань і навичок ведення бізнесу • Недостатність доступу до фінансування • Відсутність системи державної підтримки, в першу чергу стартапів
Мікро-підприємства	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розповсюдженість</i>: більше 80% всіх підприємств • <i>Географія</i>: розповсюджені в усіх регіонах • <i>Продуктивність праці</i>: 54% від середнього рівня по Україні • <i>Переважна сфера діяльності</i>: торгівля (більше 25%) • <i>Зайнятість</i>: 12% зайнятих на підприємствах 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність системи державної підтримки, в першу чергу стартапів • Низька ефективність бізнесу • Відсутні стимули для зростання бізнесу (дроблення бізнесу) • Недостатність доступу до фінансування • Недостатність знань і навичок ведення бізнесу • Низький рівень інновацій
Малі підприємства	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розповсюдженість</i>: близько 13% всіх підприємств • <i>Продуктивність праці</i>: 70% від середнього рівня по Україні • <i>Переважна сфера діяльності</i>: торгівля (більше 25%) • <i>Зайнятість</i>: більше 15% зайнятих на підприємствах 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність системи державної підтримки, в першу чергу стартапів • Низька ефективність бізнесу • Відсутні стимули для зростання бізнесу • Недостатність доступу до фінансування • Низький рівень інновацій • Обмеженість можливостей для експорту
Середні підприємства	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розповсюдженість</i>: близько 5% всіх підприємств • <i>Географія</i>: розташовані переважно в міських поселеннях • <i>Продуктивність праці</i>: 91% від середнього рівня по Україні • <i>Зайнятість</i>: найбільша частка робочих місць (43%) • <i>Сфери діяльності</i>: більше 30% підприємств зайнято в промисловості 	<ul style="list-style-type: none"> • Обмежені можливості для експорту • Недостатня кваліфікація менеджерів • Відсутня стала співпраця з дослідницькими центрами та науковими установами • Низька ефективність бізнесу • Низький рівень інновацій
Великі підприємства	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розповсюдженість</i>: близько 0,1% підприємств • <i>Географія</i>: нерівномірна концентрація території країни (переважає східний регіон) • <i>Продуктивність праці</i>: 145% від середнього рівня по Україні • <i>Ефективність</i>: найбільша частка збиткових підприємств (48,2%) • <i>Зайнятість</i>: значна частка робочих місць (30%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Використання застарілих технологій і обладнання • Відсутня стала співпраця з дослідницькими центрами та науковими установами • Висока енергоємність виробництва • Високий соціальний тиск на підприємства • Негнучкість у зміні асортименту товарів і послуг

Кількісні характеристики поточного стану розвитку сегментів підприємництва, а також показники їх очікуваного стану в 2020 році представлено в **Додатках 3-7**.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Українське підприємництво в глобальному вимірі

Сильні та слабкі позиції українського підприємництва в глобальному контексті виявляє Глобальний індекс підприємництва і розвитку (англ. The Global Entrepreneurship & Development Index (GEDI)).

За оцінками GEDI-2016, Україна посідає 63-є місце серед 132 країн світу та 34-е місце в європейському регіоні (див. **Діаграму 5**).

Порівняно з іншими європейськими країнами та із середніми показниками у світі Україна має надзвичайно низькі показники за такими позиціями:

- підтримка підприємництва в суспільстві;
- готовність підприємців ризикувати;
- рівень конкуренції;
- можливості для заснування бізнесу та продукування інновацій.

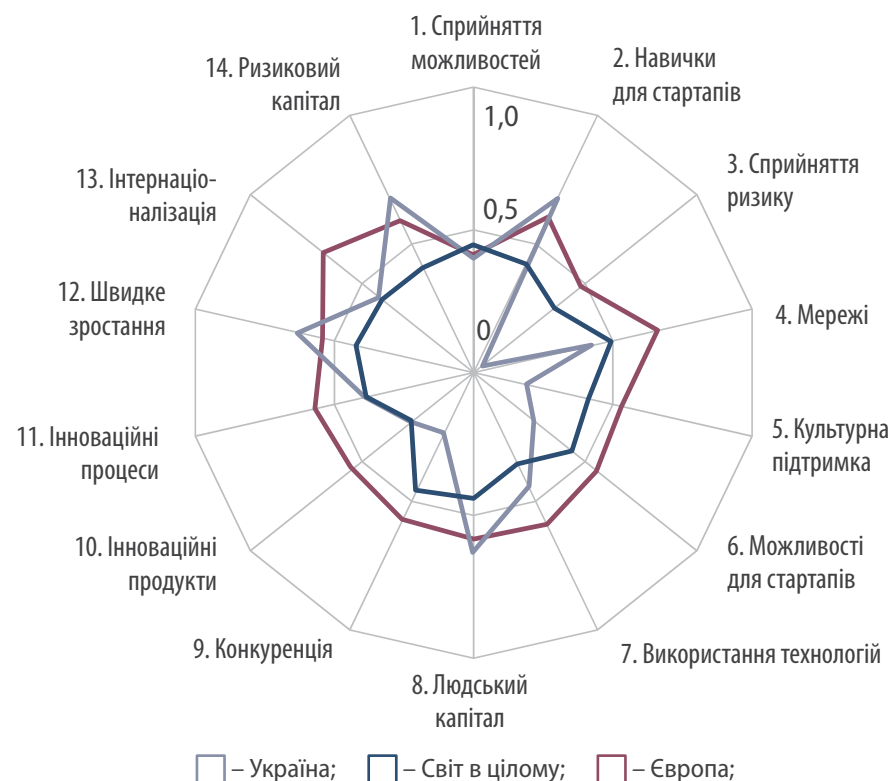
Порівняльний аналіз динаміки інноваційної діяльності на Європейському континенті надає Європейське Інноваційне Табло (анг. European Innovation Scoreboard). Європейське Інноваційне Табло оцінює відносні сильні та слабкі сторони національних інноваційних систем та допомагає країнам ідентифікувати сфери, які потребують удосконалення. Відповідно до Європейського Інноваційного Табло, Україна належить до країн, які не відзначаються особливими інноваціями (**Діаграма 6**).

Порівняно із середнім значенням у ЄС, рівень інноваційної діяльності в Україні становить 34%. За всіма категоріями, за якими здійснюється оцінка, Україна має нижчі оцінки порівняно з країнами-членами ЄС, окрім одного – чисельність населення із завершеною вищою освітою. Найбільше відставання зафіксовано за кількістю зареєстрованих промислових зразків і торгових марок у ЄС, доступністю венчурного капіталу.

Важливі оцінки національної політики сприяння розвитку підприємництва у порівнянні з іншими країнами Європейського континенту надає Індекс політики щодо МСП (англ. SME Policy Index). Оцінки для складання індексу структуровані за десятьма принципами Акту про малий бізнес для Європи і надають орієнтири для розроблення та впровадження політики щодо МСП (див. **Діаграма 7**).

Основними перешкодами на шляху розробки та реалізації ефективної політики сприяння розвитку підприємництва в Україні залишаються застій (починаючи з 2012 року) та глибока рецесія (починаючи з 2014 року) економіки. Доступ до фінансування і надалі залишається основною перешкодою розвитку підприємни-

Діаграма 5. Порівняння позицій України із середніми оцінками у світі та Європі, 2016 рік²

цтва, а заходи з дерегуляції не супроводжувалися цільовою підтримкою розвитку секторів малого і середнього підприємництва.

Порівняно із середніми оцінками в інших країнах Східного Партнерства, Україна має кращу позицію тільки за одним критерієм – стандарти і технічне регулювання. Значно нижчі позиції України за такими характеристиками, як інтернаціоналізація малого і середнього підприємництва, послуги з підтримки малого і середнього підприємства та стартапів, малі і середні підприємства у зеленій економіці.

² Global Entrepreneurship Index 2016 / Zoltán J. Ács, László Szerb, Erkkó Autio, The Global Entrepreneurship and Development Institute, Washington, D.C., USA. – <https://thegedi.org/2016-global-entrepreneurship-index>

УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Діаграма 6. Інноваційна діяльність в Україні порівняно із середнім рівнем у ЄС, 2016 рік^{1,2}

Діаграма 7. Індекс політики щодо МСП, Україна та країни Східного партнерства, 2016 рік³

¹ European Innovation Scoreboard 2016. Ukraine / Hugo Hollanders, Nordine Es-Sadki, and Minna Kanerva, Maastricht University (Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology); European Commission; Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17862/attachments/1/translations/en/renditions/native>).

² НДДКР – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

³ Характеристика країн на основі принципів Акту про малий бізнес у Європі: Україна. Індекс політики щодо МСП країни Східного партнерства, 2016 рік / Організація економічного співробітництва і розвитку, Європейська Комісія, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський фонд освіти (<https://www.oecd.org/globalrelations/Ukraine-chapter.pdf>).

ПРОБЛЕМИ І ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ

В Україні проводяться дослідження ділового клімату з метою вивчення стану і тенденцій економічної кон'юнктури, а також виявлення бар'єрів на шляху розвитку підприємництва. Результати таких досліджень дають уявлення про пріоритетні завдання щодо покращення екосистеми бізнесу (Додаток 8).

Основні чинники, які справляють вплив на умови здійснення підприємницької діяльності в Україні, можна розподілити на дві категорії:

- 1. Системні чинники**, вплив яких можна усунути або мінімізувати внаслідок реалізації Стратегії розвитку підприємництва;
- 2. «Фонові» чинники**, які характеризують вплив зовнішнього середовища на підприємництво і формують загальні умови його розвитку.

Таблиця 4. **Обмежуючі чинники у розрізі окремих сегментів підприємництва**

ФОП	Мікропідприємства	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства
1. Нестабільна політична ситуація	1. Нестабільна політична ситуація	1. Нестабільна політична ситуація	1. Нестабільна політична ситуація	1. Інфляція
2. Недостатній попит	2. Недостатній попит	2. Нестабільність курсу національної валюти	2. Інфляція	2. Нестабільна політична ситуація
3. Інфляція	3. Інфляція	3. Недостатній попит	3. Нестабільність курсу національної валюти	3. Нестабільність курсу національної валюти
4. Корупція	4. Війна на Сході України	4. Інфляція	4. Надмірний податковий тиск	4. Надмірний податковий тиск
5. Війна на Сході України	5. Надмірний податковий тиск	5. Надмірний податковий тиск	5. Часті зміни економічного законодавства	5. Недостатній попит
6. Надмірний податковий тиск	6. Корупція	6. Брак обігових коштів	6. Війна на Сході України	6. Брак обігових коштів
7. Низька доступність кредитів	7. Часті зміни економічного законодавства	7. Війна на Сході України	7. Недостатній попит	7. Надмірний регуляторний тиск

ПРОБЛЕМИ І ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ

Таблиця 5. Обмежуючі чинники та потреби для зростання

Група чинників	Обмежуючі чинники	Потреби
Системні чинники	Надмірний податковий тиск	Оптимізація регуляторного середовища
	Низька доступність кредитів	Розширення доступу до фінансових ресурсів
	Недостатній попит	Розширення доступу до ринків збуту Розширення доступу до публічних закупівель
	Часті зміни економічного законодавства	Оптимізація регуляторного середовища
	Брак обігових коштів	Прискорення трансферу технологій та інновацій Покращення якості управління бізнесом
	Надмірний регуляторний тиск	Оптимізація регуляторного середовища
	Негативне ставлення суспільства до підприємництва	Розвиток підприємницької культури та людських ресурсів Реабілітація та відновлення платоспроможності «чесних» підприємств Популяризація підприємництва
	Низька якість діалогу з органами публічної влади	Формування дієвих підприємницьких мереж
«Фонові» чинники	Нестабільна політична ситуація	Забезпечення політичної стабільності
	Інфляція	Макроекономічна стабілізація
	Корупція	Боротьба та запобігання корупції Усунення невинуватених адміністративних перешкод
	Війна на Сході України	Мирне врегулювання конфлікту
	Нестабільність курсу національної валюти	Макроекономічна стабілізація Збільшення надходжень валютної виручки

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ ПОЛІТИКИ

Стратегічне бачення

В Україні створено середовище, сприятливе для заснування, зростання та досягнення довгострокового успіху підприємницьких структур незалежно від розміру, галузевої спеціалізації, територіального розміщення.

Стратегічні цілі

Ціль 1

Бізнес-клімат в Україні сприятливий для започаткування, ведення і розвитку підприємництва.

Ціль 2

Середні підприємства утворюють фундамент національної економіки, забезпечуючи найбільші обсяги виробництва, інвестицій, зайнятості і доходів.

Ціль 3

Малі підприємства є найбільш динамічними та інноваційними підприємницькими структурами в економіці України.

Ціль 4

В Україні функціонує ефективна (державна і недержавна) інфраструктура підтримки підприємництва.

Ціль 5

Українські підприємства конкурентоспроможні на світовому ринку, ефективно працюють і виробляють товари з високою доданою вартістю.

Стратегічні пріоритети

Пріоритети	Рік впровадження			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Політичні	Оптимізація регулювання		Популяризація підприємництва	
	Розширення доступу до публічних закупівель		Запровадження механізмів фінансової підтримки	
	Гармонізація з європейським законодавством			
Інфраструктурні	Розвиток механізмів міжсекторного діалогу		Розвиток інноваційної інфраструктури	
	Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу		Інтеграція до міжнародних мереж	
	Розвиток ефективних бізнес-мереж			
Галузеві	Розширення експорту (товарних груп і географії)		Стимулювання розвитку галузевих кластерів	
	Створення системи супроводу інвестицій		Стимулювання модернізації виробництва	
	Стимулювання впровадження інновацій			

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ ПОЛІТИКИ

Зв'язок потреб і стратегічних цілей

Найвні проблеми і перешкоди для розвитку підприємництва в Україні обумовлюють потребу в зміні існуючої парадигми для досягнення стратегічних цілей. Ідентифіковані потреби охоплюють такі ключові сфери втручання:

- Покращення рамкових умов для започаткування і здійснення підприємницької діяльності шляхом усунення існуючих структурних, інсти-

туційних, фінансових обмежень.

- Сприяння виходу українського бізнесу на нові ринки як всередині країни, так і за її межами.
- Підтримка проведення навчальних і тренінгових програм для новоствореного та існуючого бізнесу.
- Стимулювання розвитку бізнес-мереж шляхом розбудови бізнес-об'єднань, утворення та розвитку галузевих, міжгалузевих, територіальних кластерів.

- Підвищення підприємницької культури в суспільстві шляхом популяризації підприємництва та виховання нової генерації підприємців. Задоволення зазначених потреб призведе до якісних зрушень у суб'єктному складі підприємництва, динамізації появи нового та зростання існуючого бізнесу, поширення інновацій, посилення конкурентних позицій українських компаній на світових ринках.

Проблеми	Потреби	Стратегічні цілі
<ul style="list-style-type: none"> • Незахищеність прав власності • Нестабільність та недосконалість регуляторного поля 	Оптимізація регуляторного середовища	Ціль 1. Бізнес-клімат в Україні сприятливий для започаткування, ведення і розвитку підприємництва
<ul style="list-style-type: none"> • Негативне ставлення суспільства до великого бізнесу • Брак менеджерів/працівників з потенціалом креативного мислення 	Розвиток підприємницької культури та людських ресурсів	
<ul style="list-style-type: none"> • Висока енергоємність виробництва • Низька продуктивність праці • Низька інноваційна активність 	Прискорення трансферу технологій та інновацій	Ціль 2. Середні підприємства утворюють фундамент національної економіки, забезпечуючи найбільші обсяги виробництва, інвестицій, зайнятості і доходів
<ul style="list-style-type: none"> • Значна частка збиткових підприємств 	Реабілітація та відновлення платоспроможності «чесних» підприємств	
<ul style="list-style-type: none"> • Висока вартість кредитних ресурсів • Низька ліквідність фондового ринку України • Обмежена пропозиція фінансових інструментів 	Розширення доступу до фінансових ресурсів	Ціль 3. Малі підприємства є найбільш динамічними та інноваційними підприємницькими структурами в економіці України
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатня ефективність бізнесу 	Покращення якості управління бізнесом	
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатня кількість якісних стартапів 	Популяризація підприємництва	
<ul style="list-style-type: none"> • Низька якість діалогу з органами публічної влади • Обмежена кооперація між різними сегментами підприємництва 	Формування дієвих підприємницьких мереж	Ціль 4. В Україні функціонує ефективна (державна і недержавна) інфраструктура підтримки підприємництва
<ul style="list-style-type: none"> • Обмежений доступ до публічних закупівель 	Розширення доступу до публічних закупівель	
<ul style="list-style-type: none"> • Обмежені можливості для експорту • Низький рівень включення в глобальні ланцюги доданої вартості • Обмежена номенклатура експорту товарів і послуг • Залежність від кон'юнктури світових ринків 	Розширення доступу до ринків збуту	Ціль 5. Українські підприємства конкурентоспроможні на світовому ринку, ефективно працюють і виробляють товари з високою доданою вартістю

ЗАВДАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ

Завдання	Інструменти підтримки	Сегмент підприємництва				
		Великі	Середні	Малі	Мікро-	ФОП
Формування бізнес-середовища, сприятливого для розвитку бізнесу	Гарантування безпеки інвестицій та прав власності					
	Лібералізація системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності					
	Делегування окремих регулятивних функцій саморегульним організаціям					
	Оптимізація процедур валютного регулювання					
	Створення механізму захисту коштів на випадок банкрутства обслуговуючого банку					
Спрощення податкового адміністрування	Зближення податкового та бухгалтерського обліку					
	Спрощення процедури та скорочення терміну відшкодування ПДВ					
	Розширення застосування електронних сервісів для платників податків					
	Стабілізація податкового законодавства					
	Збереження та вдосконалення спрощеної системи оподаткування					
Удосконалення процедур банкрутства та відновлення платоспроможності	Надання «другого шансу» «чесним» підприємствам					
	Скорочення процедури банкрутства до одного року					
	Консультативна підтримка з питань банкрутства та відновлення платоспроможності					
	Допомога в підготовці плану санації та мирової угоди у справах про банкрутство					
Прискорення технологічної модернізації	Передінвестиційна підтримка, допомога в дослідженні потенціалу нових бізнес-ідей					
	Державне фінансування досліджень у перспективних сферах					
Збільшення інноваційної активності	Запровадження податкових стимулів для реалізації інноваційних проєктів					
	Створення інноваційних підприємств при університетах і науково-дослідних інститутах					
	Створення бази даних інноваційно орієнтованих підприємств					
	Популяризація кращих практик впровадження інновацій на підприємствах					
	Допомога в підготовці бізнес-планів для інноваційних проєктів і розробок					
Створення сучасної інноваційної інфраструктури	Розвиток інфраструктури комерціалізації інновацій (технологічні парки, центри трансферу технологій, інноваційні центри тощо)					
	Удосконалення національного законодавства з питань захисту інтелектуальної власності					
Підвищення енергоефективності	Стимулювання впровадження енергоощадних технологій					
	Впровадження екологічно чистих технологій виробництва					
	Проходження екологічної сертифікації та впровадження екологічного маркування продукції					

ЗАВДАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ

Завдання	Інструменти підтримки	Сегмент підприємництва				
		Великі	Середні	Малі	Мікро-	ФОП
Диверсифікація географії експорту	Укладання дво- та багатосторонніх торговельних угод; угод про зони вільної торгівлі					
	Допомога в пошуку іноземних партнерів та консультативна підтримка					
	Дослідження перспектив виходу на нові ринки та розширення торгівлі					
	Створення системи страхування ризиків за зовнішньоекономічними контрактами					
Диверсифікація товарної структури експорту	Фіскальне стимулювання експорту товарів з високою часткою доданої вартості					
	Упорядкування національної системи технічного регулювання відповідно до вимог ЄС					
	Створення незалежних органів стандартизації та метрології відповідно до практики ЄС					
	Підтримка в проходженні стандартизації та сертифікації якості					
Просування і захист національних компаній на світових ринках	Використання інструментів COT та ЄС для просування українського бізнесу					
	Державна підтримка міжнародного маркетингу українського бізнесу					
	Підтримка вітчизняних товаровиробників у антидемпінгових процедурах за кордоном					
Розширення пропозиції фінансових інструментів	Законодавче врегулювання ринку похідних фінансових інструментів					
	Спрощення виходу українських компаній на закордонні фондові ринки					
	Моніторинг попиту та пропозицій банківських кредитів, рівня відмов у їх наданні					
	Дослідження та впровадження інноваційних інструментів фінансування бізнесу					
	Створення системи надання гарантій за кредитами					
	Активізація роботи небанківських фінансових установ (зокрема, кредитних спілок)					
Зростання масштабу бізнесу	Створення додаткових можливостей отримання бізнес-освіти					
	Підвищення доступності консалтингових послуг					
	Популяризація і сприяння поширенню інновацій					
Розвиток сучасної інфраструктури фінансових ринків	Спрощення процедур доступу до торгів на фондових біржах					
	Розвиток технологій електронної біржової торгівлі					
	Розвиток мережі «бізнес-ангелів» і фондів, що надають стартовий капітал					
	Розвиток мережі кредитно-гарантійних установ					

ЗАВДАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ

Завдання	Інструменти підтримки	Сегмент підприємництва				
		Великі	Середні	Малі	Мікро-	ФОП
Налагодження співпраці з органами влади та іншими сегментами бізнесом	Створення платформ для діалогу представників різних сегментів бізнесу					
	Забезпечення представництва бізнесу в консультативно-дорадчих утвореннях при органах публічної влади					
	Створення умов для впровадження державно-приватного партнерства					
Сприяння розвитку бізнес-мереж	Сприяння створенню кластерів та розробці стратегій кластеризації					
	Сприяння розвитку механізмів субконтрактації					
	Організація ознайомчих зустрічей, поїздок, заходів з обміну кращими практиками					
Формування умов для участі в публічних закупівлях	Створення системи інформування про можливості участі в публічних закупівлях					
	Розширення практики надання державними банками електронних гарантій для забезпечення тендерних пропозицій					
	Проведення тренінгів, семінарів з питань участі в процедурах публічних закупівель					
	Законодавче унормування граничного терміну оплати після виконання замовлення					
	Законодавче унормування вимог до визначення окремих частин предмета закупівлі (лотів)					
Створення системи підтримки нового бізнесу	Розширення мережі бізнес-інкубаторів					
	Створення мережі спеціалізованих інституцій підтримки новоствореного бізнесу					
	Надання допомоги в підготовці бізнес-планів					
Культивування підприємницьких навичок у суспільстві	Переорієнтація системи освіти на програми і методи навчання, які розвивають креативність та підприємницькі навички					
	Пошук та поширення кращих практик навчання підприємливості					
	Розвиток мереж навчально-тренінгових інституцій, що надають послуги з бізнес-освіти					
	Проведення тренінгів та семінарів для підприємців-початківців та осіб, що бажають започаткувати власну справу					
	Надання консультацій з питань ведення бізнесу					
Формування позитивного сприйняття великого бізнесу громадськістю	Запровадження нормативних вимог до розкриття інформації про корпоративну соціальну відповідальність					
	Впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності на державних підприємствах					

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сфери політики та відповідальні інституції

Запропоновані інструменти підтримки охоплюють широке коло сфер державної політики.

Повноваження щодо формування та забезпечення реалізації державної політики в цих сферах наразі закріплено за багатьма центральними органами виконавчої влади. За впровадження значної

частини інструментів підтримки мають відповідати спеціалізовані інституції підтримки підприємництва, які належать як до публічного, так і до приватного секторів.

Сфери політики	Інструменти підтримки	Відповідальні інституції	
Регуляторна політика	Лібералізація системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Державна регуляторна служба України	
	Делегування окремих регулятивних функцій саморегульним організаціям		
Грошово-кредитна політика	Оптимізація процедур валютного регулювання	Національний банк України	
	Створення механізму захисту коштів на випадок банкрутства обслуговуючого банку		
	Моніторинг попиту та пропозицій банківських кредитів, рівня відмов у їх наданні		
	Дослідження та впровадження інноваційних інструментів фінансування бізнесу		
Податкова політика	Зближення податкового та бухгалтерського обліку	Міністерство фінансів України Державна фіскальна служба	
	Спрощення процедури та скорочення терміну відшкодування ПДВ		
	Розширення застосування електронних сервісів для платників податків		
	Збереження та вдосконалення спрощеної системи оподаткування		
	Стабілізація податкового законодавства		
Політика у сфері розвитку підприємництва	Запровадження податкових стимулів для реалізації інноваційних проектів	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва	
	Надання «другого шансу» «чесним» підприємствам		
	Консультативна підтримка з питань банкрутства та відновлення платоспроможності		
	Створення системи надання гарантій за кредитами		
	Сприяння створенню кластерів та розробка стратегій кластеризації		
	Сприяння розвитку механізмів субконтрактації		
	Створення мережі спеціалізованих інституцій підтримки новоствореного бізнесу		
	Скорочення процедури банкрутства до одного року		Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
	Створення умов для впровадження державно-приватного партнерства		
Запровадження нормативних вимог до розкриття інформації про корпоративну соціальну відповідальність			
	Впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності на державних підприємствах		

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сфери політики	Інструменти підтримки	Відповідальні інституції
Політика у сфері розвитку підприємництва (продовження)	Допомога в підготовці плану санації та мирової угоди у справах про банкрутство	Інституції підтримки підприємництва
	Проведення тренінгів та семінарів для підприємців-початківців та осіб, що бажають започаткувати власну справу	
	Надання консультацій з питань ведення бізнесу	
	Організація ознайомчих зустрічей, поїздок, заходів з обміну кращими практиками	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інші центральні органи виконавчої влади
	Створення платформ для діалогу представників різних сегментів бізнесу	
	Представництво бізнесу в консультативно-дорадчих утвореннях при органах публічної влади	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку
	Запровадження нормативних вимог до розкриття інформації про корпоративну соціальну відповідальність	
Інвестиційна політика	Гарантування безпеки інвестицій та прав власності	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
	Створення бази даних інноваційно орієнтованих підприємств	
	Популяризація кращих практик впровадження інновацій на підприємствах	
	Державне фінансування досліджень у перспективних сферах	
	Удосконалення національного законодавства з питань захисту інтелектуальної власності	
	Створення інноваційних підприємств при університетах і науково-дослідних інститутах	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Міністерство освіти і науки України
	Допомога в підготовці бізнес-планів для інноваційних проектів і розробок	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва
	Передінвестиційна підтримка, допомога в дослідженні потенціалу нових бізнес-ідей	
	Розвиток інфраструктури комерціалізації інновацій (технологічні парки, центри трансферу технологій, інноваційні центри тощо)	
Підтримка впровадження енергоощадних технологій		
Екологічна політика	Стимулювання впровадження екологічно чистих технологій виробництва	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Міністерство екології та природних ресурсів України
	Проходження екологічної сертифікації та впровадження екологічного маркування продукції	Міністерство екології та природних ресурсів України
Зовнішньо-економічна політика	Укладання дво- та багатосторонніх торговельних угод; угод про зони вільної торгівлі	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
	Допомога в пошуку іноземних партнерів та консультативна підтримка	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва
	Дослідження перспектив виходу на нові ринки та розширення торгівлі	

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сфери політики	Інструменти підтримки	Відповідальні інституції
Зовнішньо-економічна політика (продовження)	Створення системи страхування ризиків за зовнішньоекономічними контрактами	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва
	Використання інструментів COT та ЄС для просування українського бізнесу	
	Державна підтримка міжнародного маркетингу українського бізнесу	
	Підтримка вітчизняних товаровиробників у антидемпінгових процедурах за кордоном	
Політика у сфері технічного регулювання	Упорядкування національної системи технічного регулювання відповідно до вимог ЄС	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» Інституції підтримки підприємництва
	Створення незалежних органів стандартизації та метрології відповідно до практики ЄС	
	Підтримка в проходженні стандартизації та сертифікації якості	
Фінансова політика	Законодавче врегулювання ринку похідних фінансових інструментів	Міністерство фінансів України Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку
	Спрощення виходу українських компаній на закордонні фондові ринки	Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку
	Спрощення процедур доступу до торгів на фондових біржах	
	Розвиток технологій електронної біржової торгівлі	
	Розвиток мережі «бізнес-ангелів» і фондів, що надають стартовий капітал	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг
	Активізація роботи небанківських фінансових установ (кредитних спілок)	
	Розвиток мережі кредитно-гарантійних установ	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва
Освітня політика	Переорієнтація системи освіти на програми і методи навчання, які розвивають креативність та підприємницькі навички	Міністерство освіти і науки України Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
	Пошук та поширення кращих практик навчання підприємливості	Міністерство освіти і науки України Інституції підтримки підприємництва
	Розвиток мереж навчально-тренінгових інституцій, що надають послуги з бізнес-освіти	
Політика у сфері публічних закупівель	Створення системи інформування про можливості участі в публічних закупівлях	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Інституції підтримки підприємництва
	Проведення тренінгів, семінарів з питань участі в процедурах публічних закупівель	
	Розширення практики надання державними банками електронних гарантій для забезпечення тендерних пропозицій	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Національний банк України
	Законодавче унормування граничного терміну оплати після виконання замовлення	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
Законодавче унормування вимог до визначення окремих частин предмета закупівлі (лотів)		

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

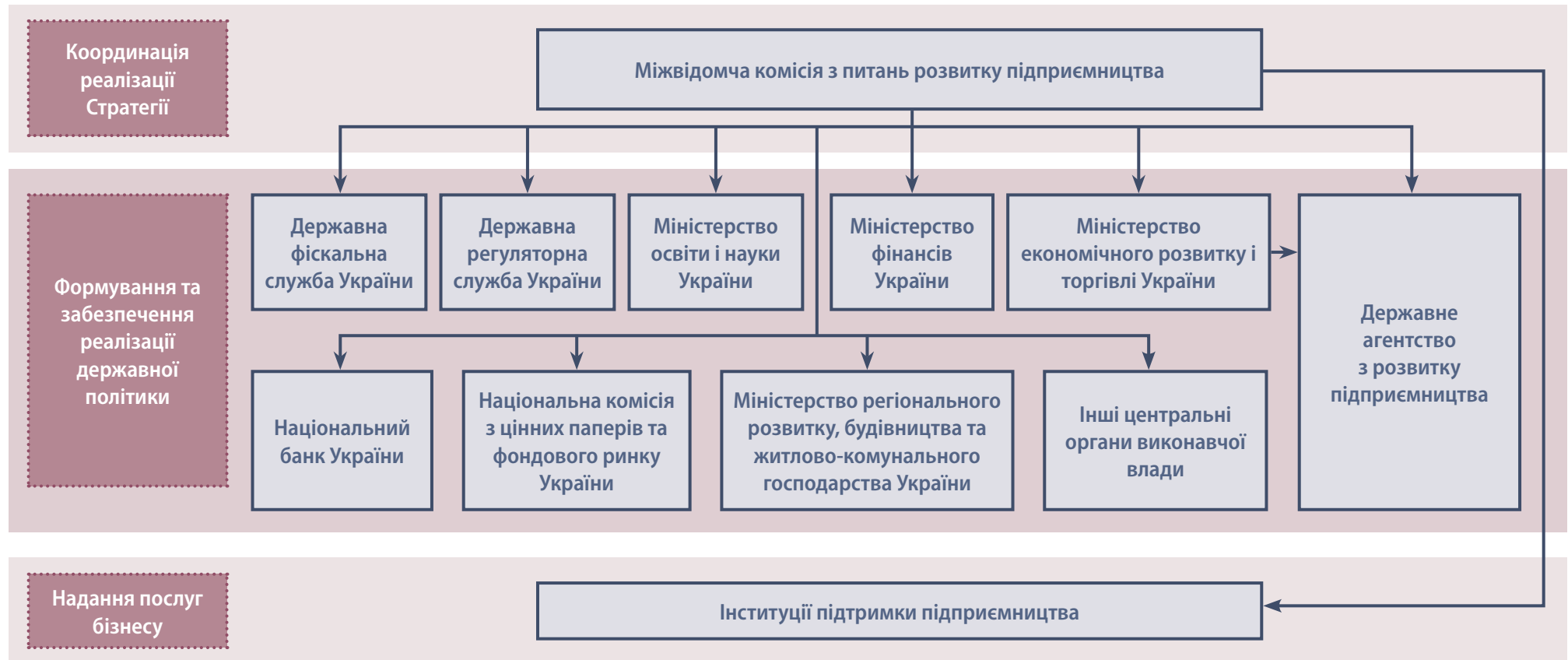
Координаційний механізм впровадження

Залучення великої кількості інституцій потребує спеціального координаційного механізму, що забезпечить достатній рівень узгодження і синхронізації дій у процесі реалізації Стратегії (Схема 4).

Для координації впровадження Стратегії необхідно сформувати Міжвідомчу комісію з питань розвитку підприємництва у складі представників профільних центральних органів виконавчої влади, а також найпотужніших бізнес-об'єднань, що представляють інтереси різних сегментів підприємництва. Інформаційно та організаційно роботу Міжвідомчої комісії має забезпечувати Державне агентство з розвитку підприємництва¹.

Міжвідомча комісія здійснюватиме моніторинг досягнення поставлених цілей і, в разі необхідності, вноситиме пропозиції міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади щодо зміни заходів і дій або коригування їх програмних і стратегічних документів. Докладний опис координаційного механізму управління процесом реалізації Стратегії слід включити до плану реалізації Стратегії розвитку підприємництва.

Схема 4. Інституційна модель впровадження

¹ На даний момент таке агентство не створене

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Інфраструктура підтримки

Інституції	Функції	Сегмент підприємництва				
		Великі	Середні	Малі	Мікро-	ФОП
Центри розвитку бізнесу	Консалтингові послуги безоплатно чи за цінами, нижчими за ринкові					
	Менторство (коучинг) та супровід компаній					
	Навчальні програми та семінари					
	Допомога в підготовці (оцінці) бізнес-планів					
Фонди підтримки підприємництва	Надання доступного фінансування					
	Надання гарантій за кредитами					
	Допомога в пошуку забезпечення за кредитами					
Бізнес-інкубатори	Допомога в створенні нових підприємств					
	Надання адміністративних та юридичних послуг новоствореному бізнесу					
	Надання технічних, фінансових, організаційних та інших ресурсів безкоштовно або за цінами, нижчими за ринкові					
Бізнес-об'єднання	Представництво інтересів бізнесу у відносинах з органами публічної влади					
	Участь у стратегічному плануванні розвитку територій присутності					
	Здійснення функцій саморегулювання ринків					
	Розвиток соціальної відповідальності бізнесу					
	Поширення інформації, обмін досвідом і бізнес-моделями					
	Побудова підприємницьких мереж					
Торгово-промислові палати	Підтримка та просування експорту					
	Пошук іноземних партнерів					
	Здійснення міжнародного маркетингу					
	Адаптація системи технічного регулювання					
Агенції регіонального розвитку	Формування сприятливого інвестиційного клімату					
	Ініціювання та підтримка розвитку кластерів					
	Допомога в залученні й супровід інвестицій					
Кластери	Розвиток інфраструктури регіонів					
	Дослідження ринків і потреб учасників кластеру					
	Розробка та впровадження стратегій розвитку кластеру					
	Побудова виробничих ланцюжків із залученням інших сегментів бізнесу					
	Розвиток зв'язків між наукою, освітою та бізнесом					
	Спільний маркетинг продукції і послуг					

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ та ЦІЛЬОВІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ

Очікувані результати

Внаслідок реалізації Стратегії очікується досягнення таких результатів:

1. В Україні створюються та зростають нові життєздатні суб'єкти підприємництва.
2. Умови ведення бізнесу дозволяють суб'єктам підприємництва чесно конкурувати, швидко зростати і переходити у верхні сегменти бізнесу.
3. Суб'єкти господарювання взаємодіють між собою на засадах кооперації та спеціалізації, швидко адаптуються до змінюваних умов розвитку економіки.
4. Прозорі адміністративні процедури, низькі транзакційні витрати, легкий доступ до ринку є запорукою стабільного надходження прямих іноземних інвестицій в економіку.
5. В країні розвинуті і ефективно діють системи небанківського мікрокредитування, банківського кредитування, фінансування через фондовий ринок.
6. Українські стартапи є впізнаваними у світі завдяки втіленню нових бізнес-ідей та бізнес-моделей.
7. Суб'єкти підприємництва усіх сегментів ефективно працюють на ринку, збільшуючи продуктивність праці.
8. У структурі суб'єктів підприємництва за розмірами зростає сегмент середнього підприємництва.
9. Значна частка підприємств вкладає ресурси в інновації та випускає інноваційну продукцію.
10. Українські компанії успішно конкурують з іноземними, динамічно нарощуючи обсяги експорту.
11. Підприємство є агентом змін в українському суспільстві, поширюючи інновації, новітні технології та орієнтовані на ринок моделі поведінки.

Цільові показники розвитку (станом на 2020 рік)

Характеристики	Індикатори	Фактичні показники	(станом на 2020 рік)
Демографія бізнесу	Новостворені суб'єкти підприємництва ¹ на рік, %	9,0 (2013)	9,0
	Вживання новостворених суб'єктів підприємництва у перший рік ² , %	—	80,0
	Вживання суб'єктів підприємництва на п'ятий рік, %	—	44,0
	Припинені суб'єкти підприємництва, %	7,1 (2013)	7,0
Розвиток бізнесу	Суб'єкти підприємництва з >10 працівників, %	3,7 (2014)	8,0
	Швидкозростаючі суб'єкти підприємництва ³ , %	—	5,0
	Суб'єкти середнього підприємництва, %	0,86 (2014)	1,0
Доступу до фінансування	Мікрокредити ⁴ суб'єктам підприємництва, %	—	20,0
	Успішність суб'єктів підприємництва в отриманні позикового фінансування, %	—	60,0
Ефективність бізнесу	Прибуткові підприємства, %	66,3 (2015)	74,0
	Продуктивність праці ⁵ на підприємствах до ЄС, %	31,3 (2012)	39,0
Впровадження інновацій	Витрати суб'єктів підприємництва на інновації, % ВВП	0,7 (2015)	1,5
	Інноваційно активні підприємства, %	17,3 (2015)	25,0
	Інноваційна продукція, % промислової продукції	1,4 (2015)	7,5
Конкурентоспроможність	Прямі іноземні інвестиції, % ВВП	34,8 (2014)	45,0
	Частка у світовому експорті, %	0,29 (2014)	0,5

¹ Суб'єкти підприємництва, які зареєстровані впродовж року та здійснювали діяльність в цей рік; не включаються суб'єкти, які були зареєстровані в попередні роки, але не здійснювали діяльність та відновили її.

² Вживання означає, що суб'єкт підприємництва є активним щодо використання праці найманих працівників та/або наявності обороту впродовж року, коли здійснено реєстрацію, або в інший рік після реєстрації.

³ Суб'єкти підприємництва з чисельністю зайнятих більше 10 осіб на початку свого зростання, у яких середньорічні темпи зростання чисельності зайнятих перевищують 10% упродовж трьох років.

⁴ До 25 тис євро в гривневому еквіваленті.

⁵ Додана вартість у розрахунку на одну зайняту особу.

Завдання розвитку підприємництва з урахуванням міжнародних зобов'язань України

Положення Угоди

Завдання з впровадження

I. Угода про технічні бар'єри у торгівлі¹ (у рамках приєднання України до СОТ)

- Поступова лібералізація торговельного режиму і зняття технічних бар'єрів.
- Реформа системи національної стандартизації та перехід до міжнародної системи технічного регулювання з наданням пріоритетності міжнародним стандартам.
- Добровільність національних та регіональних (місцевих) стандартів за винятком тих, застосування яких передбачено НПА або технічними регламентами.

- Привести акти чинного законодавства з питань технічного регулювання відповідно до положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі;
- Розробити зміни до Закону України «Про стандартизацію» з метою приведення його у відповідність до європейської моделі стандартизації з метою лібералізації відносин у сфері торгівлі та зняття технічних бар'єрів.

II. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

Глава 10: Державна допомога. Національна система контролю державної допомоги (ст. 267)

- Протягом трьох років з дати набуття чинності цієї Угоди прийняти національне законодавство про державну допомогу та створити незалежний у своїй діяльності орган, який матиме повноваження дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до встановлених критеріїв, а також вимагати повернення державної допомоги, яка була надана незаконно.
- Створити повний реєстр схем надання державної допомоги та привести процедури надання державної допомоги суб'єктам господарювання відповідно до встановлених критеріїв, зокрема надавати таку державну допомогу в разі несприятливого впливу на конкуренцію і умови торгівлі.

- Здійснити моніторинг впровадження Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та розробити необхідні зміни і необхідні акти підзаконного рівня для узгодження системи державної допомоги із принципами і критеріями ЄС у зазначеній сфері;
- Запровадити прозорі підзвітні процедури надання державної допомоги та механізми оцінки її впливу на конкуренцію і моніторинг правомірності її надання.

Глава 10: Політика у сфері промисловості та підприємництва (ст. 378 та ст. 379)

Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до МСП. Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС і повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку МСП та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів і практики в цих сферах.

- Застосовувати європейські принципи належного урядування при удосконаленні регуляторного середовища у сфері МСП та здійсненні державної регуляторної політики;
- Імплементувати європейську модель державної політики розвитку МСП;

¹ Угода про технічні бар'єри у торгівлі (http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_008/print1453716054225277).

(продовження таблиці)

Положення Угоди	Завдання з впровадження
<p><i>Глава 10: Політика у сфері промисловості та підприємництва (ст. 378 та ст. 379) (продовження)</i></p> <p>Із цією метою Сторони співробітничать для:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Впровадження стратегій розвитку МСП, що ґрунтується на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачає особливу увагу до мікропідприємств та підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС; • Створення кращих базових умов через обмін інформацією та передовим досвідом і таким чином сприяння підвищенню конкурентоспроможності. Це співробітництво включає управління структурними змінами (реструктуризацією), а також управління в галузі охорони навколишнього середовища та енергетики, зокрема з питань енергоефективності та «чистого» виробництва; • Сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки заснування підприємницької діяльності, пов'язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів; • Сприяння розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС, а також між цими підприємствами і органами влади України та ЄС; • Підтримки вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні; • Сприяння модернізації і реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС. 	<ul style="list-style-type: none"> • Розробити детальний План дій з реалізації принципів Європейської хартії малих підприємств, що включатиме механізм оцінки його виконання з урахуванням показників, передбачених Індексом розвитку МСП; • Сприяти розвитку інноваційного підприємництва на основі імплементації принципів Європейської хартії малих підприємств та з урахуванням ефективних механізмів і практик країн ЄС у зазначеній сфері; • Створити нормативно-правову базу у сфері кластерного розвитку підприємництва, застосовувати кластерний підхід з метою підвищення конкурентоспроможності, інноваційності та ринкової стійкості МСП відповідно до практики країн ЄС у сфері кластеризації бізнес-середовища, утворення і розвитку міжнародних, інноваційних, транскордонних кластерів та використання конкурентних переваг кластеризації.
<p><i>Глава 26: Співробітництво з питань громадянського суспільства (ст. 443)</i></p> <p>Сторони заохочують співробітництво з питань громадянського суспільства з метою досягнення таких цілей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • залучення організацій громадянського суспільства до реалізації цієї Угоди (зокрема моніторингу її виконання), а також до розвитку двосторонніх відносин Україна – ЄС. 	<ul style="list-style-type: none"> • Надавати бізнес-об'єднанням організаційно-методичну підтримку з метою здійснення ними незалежного моніторингу стану реалізації Угоди про асоціацію з ЄС.

Пріоритети розвитку підприємництва в контексті Акту про малий бізнес для Європи¹

Принципи Акту	Завдання із впровадження
<p>Принцип 1. Створення середовища, в якому підприємці та сімейні бізнеси можуть процвітати, а підприємництво винагороджується</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Популяризувати підприємництво і підприємницьку культуру, заохочувати сімейне підприємництво, підприємницьку ініціативу жінок і молоді. • Стимулювати самозайнятість населення за допомогою економічних, податкових та інших стимулів.
<p>Принцип 2. Надання другого шансу сумлінним підприємцям, що зіткнулися з проблемами банкрутства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалити процедури банкрутства задля зменшення їх негативного впливу на сумлінних підприємців. • Розробити спеціальні програми консультативної та ресурсної підтримки сумлінних підприємців, які зазнали банкрутства та мають перспективні бізнес-ідеї і плани щодо подальшого ведення бізнесу.
<p>Принцип 3. Формування державної політики згідно з принципом «Спочатку думаймо про мале»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стимулювати скорочення адміністративних витрат на дотримання існуючих регулювань (щонайменше на 25%)². • Стимулювати ефективне застосування М-тесту в рамках процедури аналізу регуляторного впливу. • Реалізувати спеціальні навчальні програми для службовців і бізнес-об'єднань щодо використання різних форм публічних консультацій та здійснення аналізу регуляторного впливу.
<p>Принцип 4. Реагування влади на потреби малих і середніх підприємств</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснити прискорений перегляд регуляторних актів з метою зменшення регуляторного навантаження на бізнес. • Забезпечити розширене впровадження принципів мовчазної згоди і декларативного принципу при видачі дозволів. • Здійснити децентралізацію і спрощення процедур отримання адміністративних послуг.
<p>Принцип 5. Адаптація інструментів державної політики до потреб МСП: сприяти участі МСП у державних закупівлях та кращому використанню можливостей</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити прості і зрозумілі процедури участі МСП у публічних закупівлях. • Запровадити диференційований механізм державної підтримки підприємництва, який чітко був би зорієнтований на потреби різних сегментів і категорій суб'єктів підприємництва упродовж їх життєвого циклу. • Забезпечити розвиток системи адміністративних послуг для бізнесу (зокрема комплексного характеру) та визначити перелік таких послуг, які повинні надаватися в електронній формі.

¹ Small Business Act for Europe (<http://ec.europa.eu>).

² В Україні послідовне і планомірне зменшення адміністративних витрат на дотримання вимог регуляторних актів не визначено як пріоритетний напрям державної політики розвитку МСП. У ЄС основні завдання у сфері політики покращення регуляторного середовища для розвитку МСП, і насамперед, малого бізнесу, стосуються скорочення (на 25%) адміністративних витрат МСП, спрощення й прискорення адміністративних процедур, усунення застарілих і зайвих адміністративних бар'єрів та регуляторних вимог.

(продовження таблиці)

Принципи Акту	Завдання із впровадження
<p>Принцип 6. Полегшення доступу МСП до фінансових ресурсів та створення правового та бізнес-середовища, що є сприятливим для своєчасних сплат під час комерційних трансакцій</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Заохочувати комерційні банки до кредитування і мікрокредитування, здешевлення кредитних ресурсів для МСП. • Стимулювати формування мережі кредитно-гарантійних установ для підтримки стартапів, а також МСП, які здійснюють діяльність у галузі агропромислового виробництва, впроваджують енерго- та ресурсозберігаючі проекти. • Внести зміни і доповнення до законодавства про цінні папери з метою спрощення доступу МСП до фондового ринку. • Урегулювати на законодавчому рівні наявні проблеми у взаємовідносинах між постачальниками (виробниками) товарів широкого вжитку з числа МСП та роздрібними торговельними мережами.
<p>Принцип 7. Допомога МСП у більш повному використанні можливостей від єдиного європейського ринку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяти розвитку мережі центрів підтримки експортоорієнтованої діяльності МСП. • Сприяти об'єднанню провідних бізнес-об'єднань і організацій роботодавців у єдину бізнес-мережу.
<p>Принцип 8. Сприяння підвищенню кваліфікації МСП та всім формам інновацій</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розробити державні програми підтримки інноваційної активності МСП, розвитку співробітництва між малими підприємствами і науково-дослідними установами, навчальними закладами. • Здійснювати податкове стимулювання виробництва інноваційної і високотехнологічної продукції. • Розробити спеціальні кредитні програми фінансування інноваційних проектів малого бізнесу. • Реалізовувати на засадах державно-приватного партнерства інноваційні проекти (вирішення проблем місцевого значення, розвитку депресивних регіонів тощо) із залученням можливостей і потенціалу МСП. • Створити інформаційно-довідкові бази даних про інноваційні проекти та інноваційні МСП.
<p>Принцип 9. Надання допомоги МСП у трансформуванні викликів зовнішнього середовища у нові можливості</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснювати стимулювання суб'єктів МСП, які виробляють екологічно чисту продукцію, впроваджують новітні енергоощадні та екологічно безпечні технології. • Розробити і забезпечити реалізацію програм екологічної освіти для МСП.
<p>Принцип 10. Заохочення та підтримка МСП з метою отримання вигод від зростання ринків</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити внесення змін і доповнень до антимонопольного законодавства з метою посилення захисту МСП, насамперед малого бізнесу, від зловживання монопольним становищем та недобросовісної конкуренції.

Наявний стан¹

Суб'єктний склад			Концентрація	Середня кількість зайнятих	Продуктивність праці		
497 підприємств	<0,1% суб'єктів підприємництва ²	51,8% прибуткових підприємств	< 1 підприємства на 10 тис осіб	3853 особи на одне підприємство	392,4 тис грн на одного зайнятого	145,3% середнього рівня по Україні	28,3% середнього рівня по ЄС ³

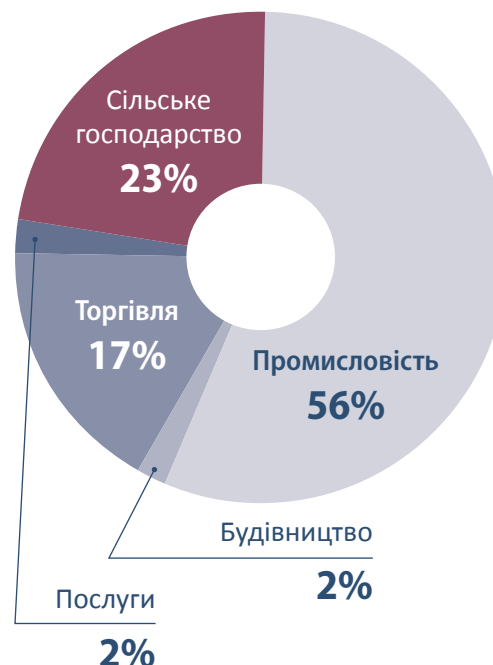
Місце в економіці

Очікуваний стан

Основні показники	Показник станом на 2020 рік	Приріст порівняно з 2014 роком
Кількість суб'єктів	507 підприємств	+2%
Прибуткових підприємств	66,8%	+15 в. п. ³
Концентрація (на 10 тис осіб)	<1 підприємства	—
Сукупна зайнятість	1953 тис осіб	+2%
Додана вартість (реальна)	—	+46%
Підприємства з інноваціями	25%	—
Продуктивність праці (реальна)	—	+44%
Продуктивність праці (до рівня ЄС)	39%	+11 в. п.

Галузева структура⁴

Основні характеристики

- Сукупний внесок великих підприємств в економіку є визначальним за генерованою доданою вартістю та обсягом реалізації продукції.
- Продуктивність праці на великих підприємствах є значно вищою за середній рівень на підприємствах України.
- У структурі доданої вартості, що виробляють великі підприємства, найбільшу частку генерують промислові підприємства.
- Великі підприємства забезпечують переважну частину українського експорту: домінує продукція металургійної та хімічної промисловості, через що економіка країни відчутно залежить від кон'юнктури світових ринків.
- Великі підприємства розподілені по території України нерівномірно: від декількох підприємств у малоіндустріалізованих областях до кількох десятків у високоіндустріалізованих.
- Великі підприємства часто є містоутворюючими для населених пунктів, де розташовані виробничі потужності, і відчують сильний соціальний тиск.
- Великі промислові підприємства переважно використовують застарілі технології, що негативно впливає на довкілля та збільшує енергоємність їх виробництва.

¹ Дані Державної служби статистики України за 2014 рік (www.ukrstat.gov.ua)

² Суб'єкти підприємництва – підприємства і фізичні особи-підприємці (ФОП). Дані щодо кількості ФОП, що здійснюють діяльність, надані Державною фіскальною службою України.

³ Обчислено на основі даних про продуктивність праці на великих підприємствах у ЄС в 2013 році.

⁴ Розподіл подано за доданою вартістю.

⁵ В. п. – тут і далі «відсоткові пункти».

Наявний стан¹

Суб'єктний склад			Концентрація	Середня кількість зайнятих	Продуктивність праці		
15 906 підприємств	1,2% суб'єктів підприємництва ²	62,6% прибуткових підприємств	< 4 підприємств на 10 тис осіб	170 особи на одне підприємство	245,3 тис грн на одного зайнятого	90,8% середнього рівня по Україні	30,8% середнього рівня по ЄС ³

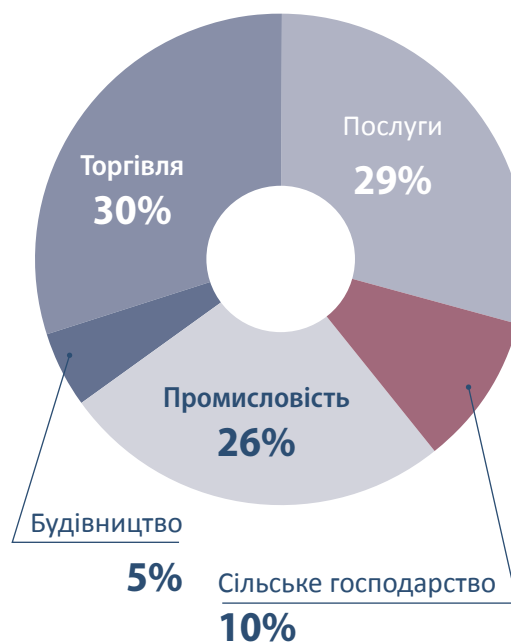
Місце в економіці

Очікуваний стан

Основні показники	Показник станом на 2020 рік	Приріст порівняно з 2014 роком
Кількість суб'єктів	17 815 підприємств	+12%
Прибуткових підприємств	70%	+7 в. п. ³
Концентрація (на 10 тис осіб)	4,4 підприємств	+10%
Сукупна зайнятість	3101 тис осіб	+15%
Додана вартість (реальна)	—	+70%
Підприємства з інноваціями	30%	—
Продуктивність праці (реальна)	—	+48%
Продуктивність праці (до рівня ЄС)	42%	+11 в. п.

Галузева структура⁴

Основні характеристики

- Сукупний внесок середніх підприємств в економіку за генерованою доданою вартістю та обсягом реалізації продукції є значним і співставним з великими підприємствами.
- Середні підприємства забезпечують найбільшу частку зайнятості на підприємствах.
- Продуктивність праці є дещо нижчою за середній рівень на підприємствах України загалом і становить менше двох третин рівня продуктивності праці на великих підприємствах.
- У структурі доданої вартості, генерованої середніми підприємствами, найбільшу частку забезпечують підприємства торгівлі і послуг.
- Середні підприємства мають значний потенціал для виходу на зовнішні ринки.
- Середні підприємства суттєво впливають на економіку окремих міст і селищ України.
- Середні підприємства можуть бути реальними конкурентами великим підприємствам і за сприятливих умов переходити в категорію великих.
- Середні підприємства недостатньо використовують новітні технології та інновації.

¹ Дані Державної служби статистики України за 2014 рік (www.ukrstat.gov.ua).

² Суб'єкти підприємництва – підприємства і фізичні особи-підприємці (ФОП). Дані щодо кількості ФОП, що здійснюють діяльність, надані Державною фіскальною службою України.

³ Обчислено на основі даних про продуктивність праці на середніх підприємствах у ЄС в 2013 році.

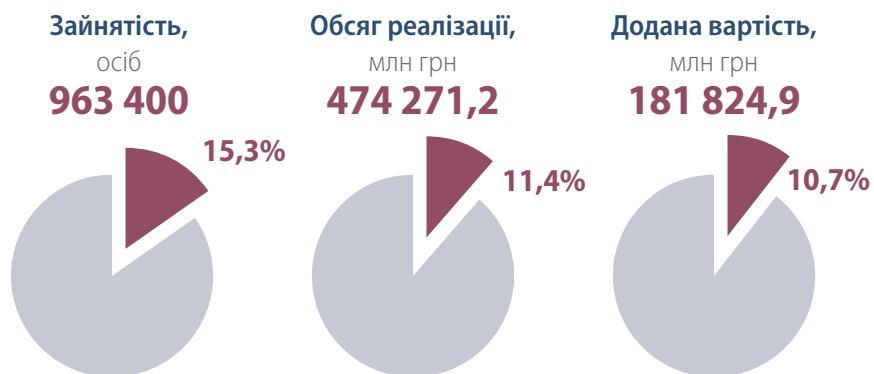
⁴ Розподіл подано за доданою вартістю.

⁵ В. п. – тут і далі «відсоткові пункти».

Наявний стан¹

Суб'єктний склад			Концентрація	Середня кількість зайнятих	Продуктивність праці		
45 676 підприємств	3,5% суб'єктів підприємництва ²	64,1% прибуткових підприємств	11 підприємств на 10 тис осіб	21 особа на одне підприємство	188,7 тис грн на одного зайнятого	69,9% середнього рівня по Україні	22% середнього рівня по ЄС ³

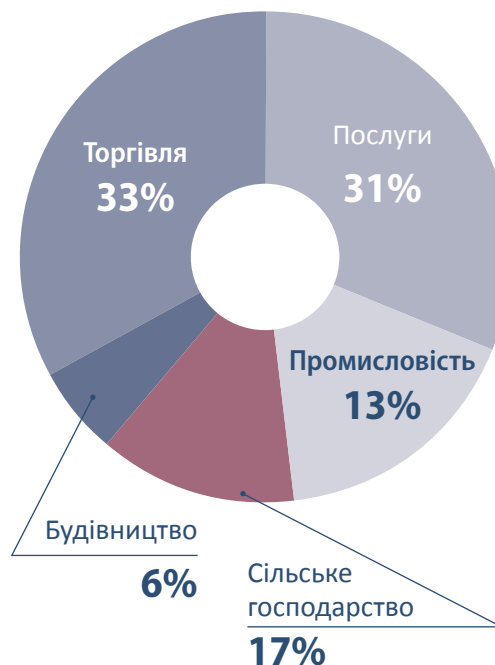
Місце в економіці

Очікуваний стан

Основні показники	Показник станом на 2020 рік	Приріст порівняно з 2014 роком
Кількість суб'єктів	50 244 підприємств	+10%
Прибуткових підприємств	70%	+6 в. п.
Концентрація (на 10 тис осіб)	13 підприємств	+18%
Сукупна зайнятість	1256 тис осіб	+30%
Додана вартість (реальна)	—	+66%
Підприємства з інноваціями	15%	—
Продуктивність праці (реальна)	—	+28%
Продуктивність праці (до рівня ЄС)	36%	+14 в. п.

Галузева структура⁴

Основні характеристики

- Сукупний внесок малих підприємств в економіку за генерованою доданою вартістю та обсягом реалізації є значно меншим, ніж відповідні показники великих чи середніх підприємств.
- Продуктивність праці на малих підприємствах на третину нижча за середній рівень на підприємствах України загалом та вдвічі нижча за рівень продуктивності праці на великих підприємствах.
- У структурі доданої вартості, генерованої малими підприємствами, найбільшу частку забезпечують підприємства торгівлі та послуг.
- Малі підприємства наявні в усіх населених пунктах України та відіграють суттєву роль у забезпеченні зайнятості працездатного населення у малих містах і селищах.
- Доступ малого бізнесу до кредитних, інвестиційних та інших фінансових ресурсів вкрай обмежений, а тому його можливості для розвитку і зростання незначні.
- Малі підприємства здебільшого мають недостатньо ресурсів для широкого впровадження новітніх технологій, але є гнучкими в питаннях упровадження інновацій та ноу-хау.
- Власники та менеджери малих підприємств мають недостатній рівень знань, професійних навичок та досвіду для ефективного ведення бізнесу.

¹ Дані Державної служби статистики України за 2014 рік (www.ukrstat.gov.ua).

² Суб'єкти підприємництва – підприємства і фізичні особи-підприємці (ФОП). Дані щодо кількості ФОП, що здійснюють діяльність, надані Державною фіскальною службою України.

³ Обчислено на основі даних про продуктивність праці на підприємствах у ЄС з чисельністю працівників від 20 до 49 у 2013 році. Фактичний рівень продуктивності праці малих підприємств України відносно країн ЄС є дещо нижчим за цей показник.

⁴ Розподіл подано за доданою вартістю.

⁵ В. п. – тут і далі «відсоткові пункти».

Наявний стан¹

Суб'єктний склад			Концентрація	Середня кількість зайнятих	Продуктивність праці		
278 900 підприємств	21,3% суб'єктів підприємництва ²	66,9% прибуткових підприємств	65 підприємств на 10 тис осіб	<3 осіб на одне підприємство	146,8 тис грн на одного зайнятого	49,4% середнього рівня по Україні	16,2% середнього рівня по ЄС ³

Місце в економіці

Очікуваний стан

Основні показники	Показник станом на 2020 рік	Приріст порівняно з 2014 роком
Кількість суб'єктів	300 000 підприємств	+8%
Прибуткових підприємств	75%	+8 в. п. ³
Концентрація (на 10 тис осіб)	75 підприємств	+15%
Сукупна зайнятість	775 тис осіб	+7%
Додана вартість (реальна)	—	+25%
Підприємства з інноваціями	12%	—
Продуктивність праці (реальна)	—	+17%
Продуктивність праці (до рівня ЄС)	40%	+24 в. п.

Галузева структура⁴

Основні характеристики

- Сукупний внесок мікропідприємств у додану вартість, генеровану підприємствами, є значно меншим, порівняно з іншими сегментами підприємств.
- Продуктивність праці на мікропідприємствах удвічі нижча за середній рівень продуктивності праці на підприємствах України загалом.
- В структурі доданої вартості, продуктованої мікропідприємствами, найбільшу вагу мають підприємства торгівлі, послуг і сільського господарства.
- Мікропідприємства наявні в усіх населених пунктах України та створюють можливість для зайнятості значної кількості громадян, особливо в сфері послуг, торгівлі і сільськогосподарського виробництва.
- Мікропідприємства не мають достатньо ресурсів для впровадження інновацій та нових технологій, але є гнучкими і швидко пристосовуються до змін.
- Мікропідприємства обмежені в доступі до кредитних та інших ресурсів, які б давали змогу розвивати та розширювати бізнес.
- Менеджмент мікропідприємств часто здійснюється їх власниками, які переважно не мають відповідної освіти та/або достатніх професійних навичок.
- Мікропідприємства більш схильні до тінізації і неформальної діяльності.

¹ Дані Державної служби статистики України за 2014 рік (www.ukrstat.gov.ua).

² Суб'єкти підприємництва – підприємства і фізичні особи-підприємці (ФОП). Дані щодо кількості ФОП, що здійснюють діяльність, надані Державною фіскальною службою України.

³ Обчислено по відношенню до даних про продуктивність праці на підприємствах у ЄС з чисельністю працівників від 0 до 19 у 2013 році. Фактичний рівень продуктивності праці мікропідприємств України до країн ЄС є дещо вищим за цей показник.

⁴ Розподіл подано за доданою вартістю.

Наявний стан¹

Суб'єктний склад	Концентрація	Середня кількість зайнятих
968 800 підприємств ²	74,0% суб'єктів підприємництва ³	227 підприємств на 10 тис осіб
		<2 осіб на одне підприємство

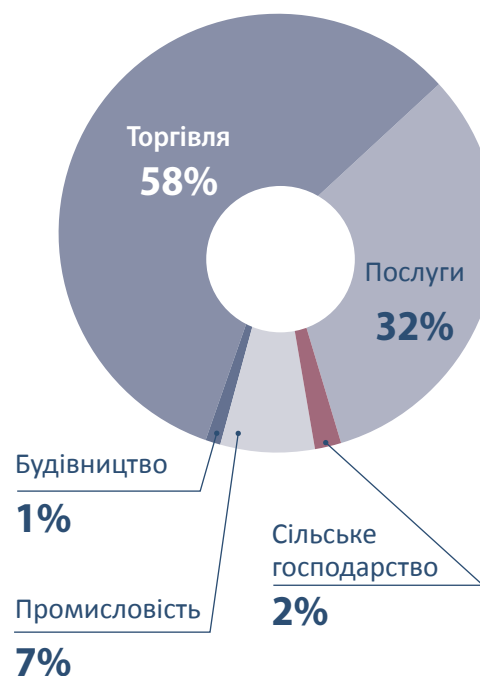
Місце в економіці

Зайнятість	Обсяг реалізації
1 529,8 тис. осіб	284 769,8 млн грн

Очікуваний стан

Основні показники	Показник станом на 2020 рік	Приріст порівняно з 2014 роком
Кількість суб'єктів	780 000 підприємців	-19%
Концентрація (на 10 тис осіб)	190 підприємців	-16%
Сукупна зайнятість	1530 тис осіб	—
Обсягу реалізації (реальний)	—	+2%

Галузева структура⁴

Основні характеристики

- Продуктивність праці ФОП є близькою до мікропідприємств та більше ніж удвічі нижча за середній рівень продуктивності праці на підприємствах України.
- В структурі сукупного обсягу реалізації ФОП найбільшу частку займає діяльність у сфері торгівлі та послуг.
- ФОП забезпечують широкий спектр послуг населенню і бізнесу; у сфері надання дрібних послуг і виконання дрібних робіт ця форма господарювання є дуже ефективною.
- ФОП наявні в усіх населених пунктах України і є формою легальної самозайнятості осіб, які бажають працювати індивідуально або не мають інших можливостей працевлаштуватися.
- ФОП слугують ефективною формою реалізації підприємницької ініціативи для громадян, які мають недостатньо ресурсів, щоб займатися підприємницькою діяльністю в більших масштабах.
- ФОП є найчутливішими до будь-яких змін умов ведення бізнесу і їм притаманна нестача бізнесових навичок.
- Не всі ФОП є реальним бізнесом – чисельні фіктивні ФОП реєструються для оптимізації податкового навантаження на інші сегменти підприємництва.

¹ Дані Державної фіскальної служби України за 2014 рік

² Кількість фізичних осіб-підприємців (ФОП), що мали дохід у 2014 році.

³ Суб'єкти підприємництва – підприємства і ФОП. Джерело даних щодо кількості підприємств – Державна служба статистики України.

⁴ Розподіл подано за обсягом реалізації.